

Regional handlingsplan för Europeiska socialfonden 2014–2020 i Stockholm

- Inriktning för 2020

BESLUTAD AV
STRUKTURFONDSPARTNERSKAPET STOCKHOLM
4 JUNI 2019

Bakgrund och inledning

I det nationella Socialfondsprogrammet anges att de regionala handlingsplanerna ska följas upp regelbundet av strukturfondspartnerskapen i samråd med Svenska ESF-rådet och vid behov revideras¹.

Skälet är att vid behov kunna justera inriktning beroende på förändringar i omvärlden, hittills gjorda lärdomar inom programmet, de specifika behoven som finns i regionen och utifrån hittills uppnådda resultat i socialfondsprogrammet. Strukturfondspartnerskapet tillsammans med ESF-rådet fattar årligen beslut om behovet av revidering av handlingsplanen.

Det övergripande temat för socialfonden 2020 är *kompetens*. Temat är brett på likande sätt som 2019 års tema *kunskap*. Det skapar stora möjligheter för socialfonden att täcka in flera olika relevanta områden. Men ställer också höga krav på genomförandet och förmåga att avgränsa syften för att uppnå mätbara och effektiva mål. Såväl Forskningsinstitutet Ratio² och ekonomiprofessor Josh Lerner vid Harvard Business School³ konstaterar att det finns flera exempel på hur EU-stöd blir verkningslöst när det sprids ut för brett och ofokuserat.

Inom programområde 1 är fokus på kompetenshöjande insatser för redan anställda och inom programområde 2 riktas uppmärksamheten mot arbetslösa personer. Inom temat *kompetens* ges möjligheter att mobilisera och utforma utlysningar som ger förutsättningar för att nya initiativ kan startas som möter de behov och prioriteringar som finns i Stockholms län. För arbetet med mobilisering och utlysning kan viktiga utgångspunkter hämtas från den analys och rapportering som 2019 lämnas till regeringen om prioriteringar i det framtida regionala tillväxtarbetet, inklusive sammanhållningspolitiken.

Det finns tre mål i den långsiktiga regionala handlingsplanen för ESF 2014–2020 som den föreslagna inriktningen ska svara mot: *Att stärka matchning och långsiktig kompetensförsörjning på arbetsmarknaden, Att stärka individer med underutnyttjad potential på arbetsmarknaden samt Att stärka sammanhållningen i regionen*. Socialfonden förväntas här på en övergripande nivå - tillsammans med Regionalfonden – bidra till en hållbar stadsutveckling och skapandet av en attraktiv, smart, grön, hälsosam och inkluderande stad.⁴

En viktig omvärldsförändring 2019–2020 rör de nya förutsättningarna för Arbetsförmedlingen. Förändringar som nu diskuteras handlar exempelvis om att arbetssökande senast 2021, utifrån lagen om valfrihetssystem, ska kunna välja bland fristående aktörer som står för matchning, vägledning och kompetensutvecklande insatser. Matchningen kan alltså för de allra flesta arbetslösa att skötas av fristående aktörer.

---

¹ <https://www.sll.se/globalassets/4.-regional-utveckling/sa-arbetar-vi-med-regional-utveckling/strukturfondspartnerskapet/regional-handlingsplan-for-europeiska-socialfonden-2014-2020-i-stockholm.pdf>

² Innovationspolitik för tillväxt – Christian Sandström, Nils Karlson & Karl Wennberg. Ratio (2018)

³ Boulevard of Broken Dreams - Josh A. Lerner (2009)

⁴ Inriktningen för ESF 2020 är framtagen i nära samverkan med Svenska ESF-rådet och har förankrats genom dialoger inom Strukturfondspartnerskapets beredningsgrupp, däribland med Arbetsförmedlingen, Storsthlm, Stockholms stad, Region Stockholm, Försäkringskassan, KTH, Länsstyrelsen och Coompanion.

Samtidigt som stora förändringar diskuteras med regeringen har redan i år en tredjedel av Arbetsförmedlingens medarbetare varslats om uppsägning samt att myndigheten även fått 4,5 miljarder kronor mindre 2019 jämfört med 2018 för programinsatser för arbetssökande. Detta leder till att det kan påverka möjligheterna till mobilisering och genomförande av insatser inom socialfondsprogrammet.

Med det valda temat *kompetens* åsyftas även betydelsen av en analys av hittills uppnådda resultat i socialfonden. Utifrån en analys av pågående satsningar, hur den samlade projektportföljen ser ut inom de olika programområdena, i relation till länets utmaningar kan strategier för insatser 2020 utvecklas. Särskild tonvikt bör läggas vid effektutvärdering, uppföljning och analys av uppsatta och uppnådda mål samt insamlande av data som kan ligga till grund för fortsatta framgångsrika projekt. Det kan ses som avgörande för utvecklingen av programområdena. Detta bör vara utgångspunkten för en strategi som stärker den regionala samverkan mellan aktörer och som kan stödja övergången till ny programperiod. Övergripande inriktning inom båda programområdena 1 och 2 är att under år 2020 mobilisera och rikta utlysningar som i större omfattning fokuserar på resultat, samt att hitta vägar för att i högre utsträckning involvera fler aktörer i länet och särskilt då civila samhällets organisationer.

Stockholmsregionens prioriteringar inom Programområde 1 år 2020

”Stärkt kompetensutveckling av anställda inom samtliga sektorer på arbetsmarknaden”

Insatser inom området ska bidra till att redan sysselsatta stärker sin ställning på arbetsmarknaden. Insatserna kan rikta sig till anställda med såväl låg som hög utbildningsnivå. Sådana insatser kan leda till att branscher och yrkesområden stärker befintlig kompetens vilket ger dem bättre förutsättningar att klara den långsiktiga kompetensförsörjningen.

Arbetsförmedlingen visar i *Arbetsmarknadsutsikterna – prognos för 2018-2020 i Stockholms län* (2018) och i skriften *Var finns jobben?* (2019) att efterfrågan på arbetskraft inom både offentlig och privat sektor är fortsatt hög.⁵ Samtidigt är bedömningen att konjunkturen dämpas gradvis, vilket innebär att takten i sysselsättningstillväxten avtar.

Många små och medelstora företag i Stockholmsregionen uppger att tillgången på lämplig arbetskraft är ett stort tillväxthinder som hämmar företagets utveckling⁶. Vård- och omsorgssektorn står inför stora förändringar som en följd av ökade och förändrade kvalifikationskrav. Stora yrkesgrupper inom sektorn kan behöva validera/kompetensutvecklas för att dels kunna behålla sina anställningar, dels att vara fortsatt anställningsbar.

---

⁵ Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2018. Prognos för arbetsmarknaden 2018–2020. Arbetsförmedlingen 2018. Var finns jobben? Bedömning för 2019 och på fem års sikt. Arbetsförmedlingen 2019.

⁶ Se Tillväxtverkets undersökning *Företagens villkor och verklighet 2017* där 24 procent av företagen anger att bristen på kompetens är ett stort tillväxthinder.

Mer långsiktiga analyser och prognoser från Tillväxt- och Regionplaneförvaltningen inom Region Stockholm – *Kompetensförsörjning i Stockholms län 2050 (2017)* och Länsstyrelsen Stockholm – *Stockholm 2025 (2016)* ger en bild av de övergripande kompetensförsörjningsutmaningarna. Automatisering, digitalisering och strukturomvandling i kombination med bl.a. utbildningsmönster och demografiska förändringar väntas medföra stor brist på utbildad arbetskraft. Utmaningarna finns inom såväl offentlig som privat sektor som blir alltmer kunskapsintensiva vilket medför stora kompetensutvecklingsbehov inte minst för de grupper som riskerar ett s k digitalt utanförskap. Digitala läromedel i skolan och modern teknik som stödjer undervisningen och lärandet ställer krav på att lärare och annan personal i skolan ges möjlighet till att utveckla sin kunskap inom området. En stor utmaning för individen och för samhället är att validering av kompetens inte sker i den utsträckning som det bör göras, särskilt kopplat till yrkesvalidering. Istället för att utbilda personer på nytt inom ett annat yrke bör fokus ligga på validering, att tillvarata den kompetensen individen har med sig genom att validera den. Detta kan ske för personer som är redan sysselsatta inom ett visst yrke men inte har utbildning men också för utrikesfödda personer som har flerårig kompetens från vissa yrken.

Omställning, förnyelse och vidareutveckling av yrken och professioner på arbetsmarknaden är centralt och behoven av kompetensutveckling av anställda – inom både näringsliv, civilsamhälle och offentlig sektor – är fortsatt stora inför 2020. Det bedöms generellt finnas en potential att tillvarata erfarenheter från de projekt som tidigare beviljats finansiering inom programområde 1.

”Stärkt kompetens, samverkan och koppling mellan utbildning, arbetsliv och arbetsplatsförlagt lärande”

Insatser inom området väntas leda till att arbetsmarknadens efterfrågan av kompetens i högre utsträckning kan tillgodoses. Det kan innebära förstärkt koppling, och underlättad övergång mellan, utbildning och arbetsliv för ungdomar och andra som nyligen etablerat sig på arbetsmarknaden. Möjlighet till att utveckla metoder för lärande på arbetsplatser och samverkan mellan utbildningsanordnare, branscher och myndigheter ger förutsättningar att stärka struktur för ett återkommande lärande och ett hållbart arbetsliv.

Det finns pågående ESF-projekt inom området som adresserar en övergripande strategisk samverkan mellan berörda huvudmän och branscher inom kompetensförsörjningsområdet som anses kunna utgöra inspiration för fler projekt även inom programområde 2. Dels finns exempel från byggsektorn och en särskild satsning för att utveckla och etablera samverkansstrukturer mellan utbildningsanordnare, branscher och regionala myndigheter med fokus på yrkesinriktad vuxenutbildning. Det bedöms vidare vara intressant att undersöka förutsättningarna för samverkan med näringslivet och det civila samhällets organisationer för att utveckla validering, lärlingsutbildningar och andra former av arbetsplatsförlagt lärande.⁷

---

⁷ Inspiration till nya satsningar på lärlingsutbildning och för att utveckla det arbetsplatsförlagda lärandet kan hämtas från utredningen: *Lärlingsutbildning – olika aktörer och varierande verksamhetsformer (2017)*, Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor, Temagruppen unga i arbetslivet. I skriften finns bland annat lärande exempel på lärlingsutbildningsinitiativ från andra regioner. <https://www.mucf.se/publikationer/larlingsutbildning>

Stockholmsregionens prioriteringar inom Programområde 2 år 2019

Insatser inom programområde 2 förväntas stärka berörda individer i eller utanför arbetskraften och leda till att deltagare i projekt kommer i arbete, studier eller närmare arbetsmarknaden. Inom programområdet bedöms det intressant att hitta synergier med insatser inom programområde 1 som fokuserar kompetensutveckling för befintlig personal och utveckling av samverkansstrukturer. Det bedöms vidare vara positivt om insatser involverar företag, folkbildningen eller det civila samhällets organisationer, vid sidan av huvudmännen inom arbetsmarknadspolitiken.

”Stärkt kompetens bland utrikes födda och långtidsarbetslösa”

Enligt Arbetsförmedlingens månadsstatistik för mars 2019 uppgick antalet öppet arbetslösa eller i program i Stockholms län till 63 811 personer (32 087 män och 31 724 kvinnor). Drygt hälften av de öppet arbetslösa eller i program var födda utanför Europa och 6 470 inskrivna totalt inom gamla etableringsuppdraget och nya etableringsprogrammet, varav 3 322 män och 3 148 kvinnor.

Arbetsförmedlingens uppdrag inom etableringsreformen är fortsatt mycket centralt. För alla de som nu lämnar etableringen bedöms det finnas ett fortsatt behov av insatser.

Temagruppen Unga i arbetslivet (ESF projekt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor) har i rapporten *Unga vill och kan i nytt land (2018)* kartlagt främjande faktorer som framkommer i såväl socialfondsatsningar som andra initiativ som har fokus på gruppen utrikes födda.⁸ De slags insatser som visat sig vara framgångsrika för alla individer med svårigheter att etablera sig i arbets- och samhällsliv är givetvis även giltiga för gruppen utrikesfödda. Det kan handla om skraddarsydd individanpassade insatser som utgår från intresse, kompetens och kunskap om arbetsmarknadens efterfrågan, samverkan mellan aktörer i s k ”multikompetenta team” och insatser som underlättar övergången till vuxenutbildning för de som inte hinner slutföra sina gymnasiestudier. För gruppen utrikesfödda tillkommer behov av samhällsorientering, vägledning, språkträning. Insatser som visat sig effektiva för denna grupp är då SFI kan kombineras med utbildning i yrkesämnen eller med arbetsplatsförlagt lärande.

Att ta avstamp i redan fungerande metoder och arbets sätt inom området bedöms således vara viktiga utgångspunkter. På samma sätt kan det vara effektivt att koppla initiativ till redan pågående utvecklingsarbete i länet. Exempelvis kan planerade insatser för nyanlända med fördel ske inom ramen för DUA-överenskommelser (Delegationen för unga och nyanlända till arbete), förstärkning av befintliga jobbspår och samverkan mellan kommuner. Utomeuropeiskt födda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden, som saknar eller har kort utbildning och arbetslivserfarenhet bedöms fortsatt vara en angelägen målgrupp att nå. Här finns behov av insatser utanför de ordinarie strukturerna, inte minst av civilsamhällets organisationer.

---

⁸ Unga kan och vill i nytt land (2017). Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor, Temagruppen unga i arbetslivet. <http://www.temaunga.se/unga-vill-och-kan-i-nytt-land>

Det bedöms vidare finnas en potential att tillvarata kunskap och erfarenheter från de pågående ESF-projekten inom området.

”Stärkt kompetens bland unga 15–24 år samt unga som varken arbetar eller studerar eller riskerar att inte fullfölja utbildning”

Enligt Arbetsförmedlingens månadsstatistik var 5 894 ungdomar (18–24 år) i länet öppet arbetslösa eller i program i slutet av mars 2019 vilket är en minskning med cirka 600 personer jämfört med motsvarande period 2018.

En fullgjord gymnasieutbildning är en avgörande faktor för inträdet på arbetsmarknaden. De unga 15–24 år som har hoppat av gymnasieskolan och som varken arbetar eller studerar, samt de unga som avslutar sina studier utan fullständiga betyg, är en viktig målgrupp för insatser inom socialfonden 2020. Enligt uppföljningar från 2017 av gruppen unga som varken arbetar eller studerar tillhörde ca 7% av länet gruppen. Det finns dock stor skillnad mellan inrikes och utrikes födda, ca 15 % av länets utrikes födda tjejer och ca 14% av utrikesfödda killar tillhör gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Generellt visar uppföljningar av gruppen unga som varken arbetar eller studerar att en stor andel lider av psykisk ohälsa.⁹ Skolverkets statistik av unga mellan 16–19 år och som är inskrivna i det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) 2017 visar att knappt 30 % har erbjudits en åtgärd. Till denna bild ska även läggas de inomregionala skillnaderna som finns mellan kommuner och mellan stadsdelar. Det pågår flera ESF-projekt som utvecklar kommunernas uppsökande arbete inom det kommunala aktivitetsansvaret i länet. Det bedöms emellertid finnas en potential att stärka och vidareutveckla Arbetsförmedlingens och kommunernas verktygslåda med att erbjuda effektiva insatser till målgruppen unga, inom ramen för DUA-överenskommelser, och även i samverkan med andra aktörer. Riktade insatser för unga i behov av stöd, inte minst inom gymnasieskolans Introduktionsprogram eller på grundskolor bedöms här vara intressant.

Insatser som bedöms relevanta kan således handla om att underlätta övergångar mellan grundskola, gymnasium och vuxenutbildning. Andra initiativ som kan vara aktuella handlar om att ge stöd till individer som underlättar möjligheten att påbörja eftergymnasiala utbildningar eller att avsluta en högre utbildning, som ökar individers kompetens och anställningsbarhet. Intresse bör också riktas mot tidiga insatser i unga år och de slags åtgärder som kan vidtas för att öka likvärdigheten i skolan liksom insatser för likabehandling, icke diskriminering och jämställdhet.

”Stärkt kompetens för personer med sammansatt problematik”

Personer med sammansatt problematik kan ha utmaningar och begränsningar kopplade till sådant som svag utbildningsbakgrund, funktionsnedsättning, psykisk ohälsa, missbruk, kriminalitet och diskriminering på arbetsmarknaden.

---

⁹ Unga utanför i åtta regioner. En beskrivning av unga som varken arbetar eller studerar (2017). Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor, Temagruppen unga i arbetslivet. Måttet unga som varken arbetar eller studerar (uvas) 15–24 år utgår från SCB:s registerdata över de unga som under kalender året varken finns registrerade med studiebidrag eller har en förvärvsinkomst. <https://www.mucof.se/publikationer/unga-utanfor-i-atta-regioner>

Arbetsförmedlingens nationella verksamhetsstatistik visar att arbetslöshetsnivån bland de som saknar en gymnasieutbildning är betydligt högre än bland de som har en gymnasieutbildning. I en studie som Sveriges Kommuner och Landsting tagit fram visar att de som inte avslutat sin gymnasieutbildning har betydligt svårare att få och behålla ett arbete även vid 29 års ålder, vilket bland annat medför ökade samhällsekonomiska kostnader och ökad risk för utanförskap och bristande social sammanhållning.¹⁰ I andra studier kan även samband klarläggas mellan tidiga kommunala satsningar på unga vuxna i riskzon och lägre kostnader för ekonomiskt bistånd.¹¹

En stor andel av inskrivna på arbetsförmedlingen mellan 55-64 år bedöms ha en nedsatt arbetsförmåga som följd av en funktionsnedsättning och inflödet i gruppen med aktivitetsersättning fortsätter att vara stort. Enligt Försäkringskassan har antalet unga vuxna 19–29 år med aktivitetsersättning ökat i hela landet med i genomsnitt 10 procent per år sedan 2005, med en viss stagnation senare år. I Stockholms län uppbär knappt 6 500 unga vuxna 19–29 år aktivitetsersättning, majoriteten är män.

Generellt visar Socialstyrelsens uppföljningar en markant ökning av unga vuxna med psykisk ohälsa.¹² I den länsvis uppdelade statistiken framgår att Stockholmsregionen inte i någon större utsträckning avviker från riksgenomsnittet. Över en period på tio år fram till 2016 har det skett en 70% ökning i gruppen unga vuxna mellan 18-24 år. Ytterligare uppföljning planeras till 2019. Av uppföljningen framgår att det är närmare 190 000 unga vuxna i Sverige som lider av någon form av psykisk ohälsa. Den enskilt största gruppen är unga kvinnor.

Mot denna bakgrund är personer i alla åldrar med svag utbildningsbakgrund, långtidssjukskrivna och de med en sammansatt problematik viktiga målgrupper för insatser inom socialfonden 2020.

De insatser som initieras och projekt som startar 2020 med dessa grupper som deltagare bör ta fasta på redan vunna projekterfarenheter inom programperioden och den kunskap som i övrigt finns om etablerade metoder och behov av verksamhetsutveckling.¹³ Utöver att tidiga insatser i unga år för dessa målgrupper är nödvändiga krävs ofta en hög grad av flexibla och individanpassade åtgärder liksom ett samordnat stöd. Det innebär att flera olika aktörer måste utveckla en lokal samverkan utifrån ett helhetsperspektiv på individens livssituation t e x mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, kommunen och civila samhällets organisationer. På den operativa nivån talas det ibland om att skapa "multikompetenta

---

¹⁰ Utbildning- Nyckeln till arbete (2015) Sveriges kommuner och landsting.
<https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/utbildning-nyckeln-till-arbetet.html>

¹¹ Kommunernas insatser för unga utanför – inriktning, variation och effekter, Henrik Malm Lindberg, i Unga inför arbetslivet – om utanförskap, lärande och delaktighet (2018) J Olofsson & F Wikström red, Studentlitteratur. <https://www.studentlitteratur.se/#9789144119298/Unga+inf%C3%B6r+arbetslivet>

¹² Utvecklingen av psykisk ohälsa bland barn och unga (2017), Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/publikationer2017/2017-12-29/Sidor/default.aspx>

¹³ Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar (2018) SOU 2018:11
https://www.regeringen.se/492bb7/contentassets/aoad2e8256e04888a13b76ceafde0036/sou-2018_11.pdf
och Vågar och omvägar till arbetsmarknaden (2017), Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor, Temagruppen unga i arbetslivet https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/vagar-och-omvagar-till-arbetsmarknaden.pdf

team” eller ”en väg in”. Arbetssätt som effektivt kan samordna olika aktörers uppdrag och professionellas kompetenser och därigenom utveckla sin kapacitet att skraddarsy åtgärder med hela individens livsvillkor som utgångspunkt. Inom kommunerna finns många gånger ett behov av att utveckla en bättre samverkan mellan utbildningsförvaltning, socialtjänst och arbetsmarknadsenheter såväl som med externa aktörer. Det behövs en större förståelse för och kunskap om de förutsättningar som finns inom det civila samhällets organisationer, folkbildningen och inom näringslivet för att kunna utveckla samverkan lokalt.

Därför bedöms det som relevant att inför 2020 mobilisera för insatser inom socialfonden som har fokus på nämnda målgrupper, samordnade insatser och en bredare samverkan mellan olika slags aktörer. Projektinitiativ som involverar och utvecklar samverkan såväl inom en kommun, mellan myndigheter men också med civilsamhälle och näringsliv. Folkbildningen bör här ses som en resurs – både utifrån dess okonventionella metoder och erfarenheter – och utifrån de demokratiska mervärden som följer då det civila samhällets organisationer medverkar i att lösa samhällsutmaningar. Samverkan med folkhögskolor, studieförbund och idéburna organisationer och deras roll bör därför stärkas inom ovan nämnda områden i syfte att komplettera, förstärka och vidareutveckla arbetsmarknadspolitiken.